

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра психології

Цільмак О. М., Кузнецова Л.В.

ОСНОВИ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ:
методичні рекомендації з підготовки до практичних занять

Одеса–2025

**Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
протокол № 4 від 10 лютого 2025 року**

Автор:

Цільмак О. М. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

ORCID ID – <https://orcid.org/0000-0001-7348-4876>

Кузнецова Л.В. – асистент кафедри економіки та менеджменту Національного університету «Одеська юридична академія».

ORCID ID – <https://orcid.org/0009-0001-1782-8264>

Рецензенти:

Лефтеров В. О. – доктор психологічних наук, професор, перший проректор Міжнародного гуманітарного університету.

Пасько О.М. - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри психології Одеського державного університету внутрішніх справ

Цільмак О.М., Кузнецова Л.В.

Основи судово-психологічної експертизи: *методичні рекомендації з підготовки до практичних занять*. Одеса: НУ ОЮА, 2025. 36 с.

У методичних рекомендаціях надається розгорнутий план підготовки здобувачів вищої освіти до практичних занять з навчальної дисципліни «Основи судово-психологічної експертизи». У рекомендаціях за кожною темою конкретизуються практичні завдання для самостійної роботи та індивідуальні завдання, надаються питання для контролю знань і вмінь та план практичного заняття.

Видання призначено для здобувачів вищої освіти, які вивчають навчальну дисципліну «Основи судово-психологічної експертизи» та викладачів закладів вищої освіти.

ЗМІСТ

	Вступ	3
	Критерії оцінювання, які поширюються на участь здобувачів у практичних заняттях та виконанні практичних індивідуальних завдань	4
	Методичні вказівки для вивчення дисципліни	5
Тема 1.	Правові та теоретико-методологічні засади судово-психологічної експертизи.	7
Тема 2.	Психологічна експертиза у кримінальному та цивільному процесі	10
Тема 3.	Судова експертиза емоційних станів в кримінальному процесі	12
Тема 4.	Психологічна експертиза індивідуально-психологічних особливостей.	18
Тема 5.	Посмертна судово-психологічна експертиза	20
Тема 6.	Судово-психологічна експертиза здатності потерпілого по статевим злочинам розуміти характер і значення здійснюваних з ним дій або чинити опір	24
Тема 7.	Комплексна судова психолого-психіатрична експертиза обмеженої осудності обвинуваченого	26
Тема 8.	Комплексна судова психолого-психіатрична експертиза психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини	28
	Питання для підготовки до підсумкового контролю	30
	Рекомендований перелік джерел	33

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Основи судово-психологічної експертизи» передбачає ознайомлення з сучасними підходами до практики організації та проведення судово-психологічних експертних досліджень. Здобувачі мають можливість ознайомитися з правовими та теоретико-методологічними засадами судово-психологічної експертизи; пізнати особливості психологічної експертизи у кримінальному та цивільному процесах, ознайомитися з особливостями проведення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи психічного стану матері, обвинуваченій у вбивстві новонародженої дитини та тощо.

Метою навчальної дисципліни є розвиток професійної компетентності в галузі правових підстав та психологічних особливостей проведення судово-психологічної експертизи.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- розвиток у майбутніх магістрів психологів обізнаності у порядку призначення та проведення судової психологічної експертизи та комплексної судової психолого-психіатричної експертизи;
- формування умінь розрізняти патологічний афект від фізіологічного;
- розуміти особливості психічної діяльності та такі їх прояви в поведінці особи, які мають юридичне значення та викликають певні правові наслідки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ, ЯКІ ПОШИРЮЮТЬСЯ НА УЧАСТЬ ЗДОБУВАЧІВ У ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ ТА ВИКОНАННІ ПРАКТИЧНИХ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія»

Оцінювання здобувачів:

Шкала оцінювання			
100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F		

Поточний контроль знань здобувачів освіти оцінюється за шкалою («2»,

«3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням при підсумковому контролі оцінок в бали за допомогою шкали Університету до національної шкали та шкали ECTS.

Для отримання підсумкової оцінки здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних/лабораторних занять та поточних контрольних заходів (реферату, контрольної роботи, завдань до самостійної роботи тощо).

Для переводу підсумкової оцінки у 100 бальну шкалу оцінювання знань середньоарифметична підсумкова оцінка множиться на коефіцієнт 20. Якщо протягом вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти, який складає екзамен, набрав не менше ніж 1/2 від загальної кількості оцінок суму балів 90 та більше за шкалою оцінювання ECTS, то він має право отримати оцінку за набраними балами А/Відмінно без складання підсумкового контролю.

Здобувач освіти, який складає залік та набрав суму балів 60 та більше за шкалою оцінювання ECTS, отримує оцінку за набраними балами без складання підсумкового контролю.

Якщо здобувач освіти бажає покращити оцінку, отриману як середньоарифметичну результатів поточного контролю, то він може скласти залік (екзамен).

Здобувач освіти, який набрав менше ніж 1/2 від загальної кількості оцінок на практичних/лабораторних заняттях та поточних контрольних заходах та/або менше ніж 60 балів (для залікової дисципліни) та менше ніж 90 балів (для екзаменаційної дисципліни) складає залік/екзамен відповідно в обов'язковому порядку.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Здобувач у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи судово-психологічної експертизи» повинен:

- 1) опанувати лекційним матеріалом;
- 2) виконати Завдання для опанування навчальним матеріалом під час самостійного опанування навчальним матеріалом;
- 3) відповісти на запитання для контролю знань і вмінь;
- 4) виконати індивідуальне завдання;
- 5) приймати активну участь під час практичних занять в обговоренні навчальних питань та вирішенні задач.

Опановуючи навчальний матеріал здобувач повинен розглядати, систематизувати та узагальнювати різні джерела інформації, встановлюючи змістовну сутність та логічність тих чи інших теоретичних положень. Кожне навчальне питання здобувачеві слід розглянути з точки зору наукової обґрунтованості, логічності, системності, конкретності та надійності джерела інформації.

Виконуючи **завдання для самостійної роботи**, здобувачеві слід пам'ятати, що відповідь по тому чи іншому питанню повинна бути чіткою, логічною, науково обґрунтованою, лаконічною та зрозумілою. Для цього він повинен:

- 1) глибокого проникати в сутність процесу, явища, що досліджується;
- 2) визначити смислові моменти навчального матеріалу та інформації, отриманої з різних джерел;
- 3) «очистити» навчальний матеріал від зайвої інформації;
- 4) узагальнити та уніфікувати навчальний матеріал;
- 5) креативно підходити до структуризації, класифікації та комбінації певних теоретичних постулатів;
- 6) логічно розмежувати елементи певних теоретичних положень один від одного та тощо.

Здобувачі можуть досягти повного осмислення і розуміння навчального матеріалу шляхом використання таких методів як: аналіз, синтез, дедукція, індукція, класифікація, конкретизація, порівняння, абстрагування, узагальнення та тощо.

Після засвоєння навчального матеріалу здобувач повинен **надати відповідь на запитання для контролю знань і вмінь**. Відповідаючи на певне запитання, – здобувач повинен обґрунтувати свою відповідь, розкриваючи її з різних наукових та практичних підходів.

Обов'язковим елементом процесу опанування здобувачем навчальним матеріалом є виконання ним **індивідуального завдання**, яке є важливою частиною позааудиторної самостійної роботи.

Метою індивідуального завдання є розвиток у здобувача навчально-дослідницьких умінь самостійно систематизувати, класифікувати, ранжувати та узагальнювати інформацію та на її основі розробити/створити новий інтелектуальний продукт.

У процесі самостійної підготовки здобувачів до практичних занять індивідуальні завдання є обов'язковими для виконання. За виконане індивідуальне завдання здобувач отримує оцінку.

Таким чином, для успішного опанування навчального матеріалу з навчальної дисципліни «Основи судово-психологічної експертизи» здобувач, під час самостійної роботи, повинен виконати завдання для самостійної роботи; відповісти на запитання для контролю знань і вмінь, виконати індивідуальне завдання (у контексті вирішення задачі) та під час практичних занять приймати активну участь у обговоренні навчальних питань.

ТЕМА 1.
ПРАВОВІ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СУДОВО-
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для опанування навчальним матеріалом

Підготуватися до відповіді на такі запитання:

- Історія розвитку судово-психологічної та комплексної судової психолого-психіатричної експертиз.
- Загальні положення проведення судових експертиз.
- Предмет судово-психологічної експертизи.
- Стадії судово-психологічної експертизи.
- Методологічна основа судово-психологічної експертизи.
- Права, обов'язки та відповідальність експерта.
- Організація проведення експертиз (досліджень) та оформлення їх результатів

Індивідуальні теоретико-орієнтовні завдання

1. Схематично зобразити види судових експертиз та види судово-психологічних експертиз.
2. Підготувати реферат або мультимедійну презентацію з таких тем:
 - «Методи судово-психологічних експертиз».
 - «Нормативно-правове регулювання порядку проведення судових експертиз».
 - «Структура висновку експерта».
 - «Використання спеціальних психологічних знань під час здійснення судових експертиз».
 - «Види судових експертиз».

Вимоги до оформлення та подання мультимедійної презентації

Форма подання :мультимедійна презентація Microsoft Office Power Point (Гамма та тощо).

Кількість слайдів: 12-15.

Вимоги до оформлення мультимедійної презентації – дивись «Рекомендації та вимоги до створення і оформлення мультимедійної презентації» – URL: <https://vseosvita.ua/library/rekomendacii-ta-vimogi-do-stvorennia-i-oformlenna-multimedijnoi-prezentacii-493903.html>

Питання для контролю знань і вмінь

1. Історія розвитку судово-психологічної та комплексної судової психолого-психіатричної експертиз.
2. Загальні положення проведення судових експертиз.
3. Предмет судово-психологічної експертизи.
4. Стадії судово-психологічної експертизи.

5. Методологічна основа судово-психологічної експертизи.
6. Права, обов'язки та відповідальність експерта.
7. Організація проведення експертиз (досліджень) та оформлення їх результатів
8. Права, обов'язки та відповідальність експерта.
9. Організація проведення експертиз (досліджень) та оформлення їх результатів.
10. Методи судово-психологічних експертиз.
11. Нормативно-правове регулювання порядку проведення судових експертиз.
12. Структура висновку експерта.
13. Використання спеціальних психологічних знань під час здійснення судових експертиз.
14. Види судових експертиз.
15. Види судово-психологічних експертиз.

Література для підготовки

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
6. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. №2 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>.
7. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 61 с.
8. Бедь В.В. Юридична психологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2005. 380 с.
9. Кобера А. В. Судово-психологічна експертиза як форма використання психологічних знань в юриспруденції. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Психологія і педагогіка. 2008. Вип. 11. С.93-99.

10. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.
11. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. 2-ге вид. перероб.і доп. Х.: Право, 2008. 240 с.
12. Ємець Ю.І. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх у кримінальному провадженні: теоретичний аналіз. Юридична психологія. 2015. № 2. С. 214-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2015_2_21 (дата звернення: 31.05.2023).
13. Юридична психологія: Підручник / Александров Д.О. та інші; за загальн. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.
14. Орбан-Лембрик Л.Е., Кошинець В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. Чернівці: Книги-XX, 2007. 448 с.
15. The French Penal Code.
URL: https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf.
16. German Criminal Code.
URL: https://www.legislationline.org/download/id/6115/file/Germany_CC_am2013_en.pdf.

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

1. Обговорення теоретичних питань:
 - Історія розвитку судово-психологічної та комплексної судової психолого-психіатричної експертиз.
 - Загальні положення проведення судових експертиз.
 - Предмет судово-психологічної експертизи.
 - Стадії судово-психологічної експертизи.
 - Методологічна основа судово-психологічної експертизи.
 - Права, обов'язки та відповідальність експерта.
 - Організація проведення експертиз (досліджень) та оформлення їх результатів.
2. Заслуховування та обговорення рефератів чи перегляд мультимедійних презентацій.
Примітка! Презентувати презентацію треба не читаючи її слайд, а пояснюючи його змістовну сутність.
- 3.. Обговорення схем різновидів судових експертиз та різновидів судово-психологічних експертиз.
- 4.. Підбиття підсумків практичного заняття.

ТЕМА 2.

ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА У КРИМІНАЛЬНОМУ ТА ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для опанування навчальним матеріалом

Підготуватися до відповіді на такі запитання:

- Психологічна експертиза у кримінальному процесі.
- Психологічна експертиза у цивільному процесі.
- Предметні види судово-психологічної експертизи.
- Психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа.

Індивідуальне теоретико-орієнтовне завдання

Підготувати реферат або мультимедійну презентацію з таких тем:

- «Підстави використання поліграфічного дослідження».
- «Предметні види судово-психологічних експертиз».
- «Предмет і об'єкт судово-психологічної експертизи».

Питання для контролю знань і вмінь

1. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи в кримінальному процесі.
2. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи стосовно неповнолітніх.
3. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі комплексної судової психолого-психіатричної експертизи стосовно психічного стану особи, яка покінчила життя самогубством.
4. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи щодо потерпілих, у тому числі у справах про статеві злочини.
5. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи у справах про відшкодування моральної шкоди.
6. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи про визнання недійсними угод.
7. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи про право на виховання дітей.
8. Перелік документів, необхідних для проведення психологічної експертизи.
9. Психологічна експертиза у кримінальному процесі.
10. Психологічна експертиза у цивільному процесі.
11. Предметні види судово-психологічної експертизи.
12. Психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа.
13. Межі компетенції судово-психологічної експертизи.

Література для підготовки

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
6. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. №2 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>.
7. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 61 с.
8. Кобера А. В. Судово-психологічна експертиза як форма використання психологічних знань в юриспруденції. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Психологія і педагогіка. 2008. Вип. 11. С.93-99.
9. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.
10. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. 2-ге вид. перероб.і доп. Х.: Право, 2008. 240 с.
11. Юридична психологія: Підручник / Александров Д.О. та інші; за загальн. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.
12. Орбан-Лембрик Л.Е., Кошинець В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. Чернівці: Книги-XX, 2007. 448 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Обговорення теоретичних питань:
 - Психологічна експертиза у кримінальному процесі.
 - Психологічна експертиза у цивільному процесі.
 - Предметні види судово-психологічної експертизи.
 - Психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа.
- 2.. Заслуховування та обговорення рефератів.
3. Підбиття підсумків практичного заняття.

ТЕМА 3.
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для опанування навчальним матеріалом

Підготуватися до відповіді на такі запитання:

- Стан афекту та його діагностичні критерії.
- Стрес та його діагностичні критерії.
- Фрустрація та її діагностичні критерії.

Індивідуальне теоретико-орієнтовне завдання

1. Підготувати реферат або мультимедійну презентацію з таких тем:
 - «Вплив стресу на протиправну поведінку людини».
 - «Різновиди афекту».
 - «Механізми виникнення афекту».
 - «Типові питання, що виносяться слідчим у постанові про призначення судово-психологічної експертизи емоційних станів».
 - «Запитання, рекомендовані для отримання інформації від свідків або потерпілих».
 - «Питання, що стосуються екстремальних психічних станів, на які в змозі відповісти судово-психологічна експертиза».

2. Вирішити задачу:

«Двоє молодих людей підійшли до незнайомої людини з метою пограбування та попросили її дати їм прикурити. Незнайомиць грубо відмовив у проханні, і вони стали його бити, потім узяли гаманець і втекли. Г., який завдав першого удару потерпілому, стверджував, що той образив його і він був у сліпій люті».

Питання:

Чи можна розглядати поведінку Г. як фрустраційну? Обґрунтуйте.

Питання для контролю знань і вмінь

1. Стан афекту та його діагностичні критерії.
2. Стрес та його діагностичні критерії.
3. Фрустрація та її діагностичні критерії.
4. Вплив стресу на протиправну поведінку людини.
5. Різновиди афекту.
6. Механізми виникнення афекту.
7. Типові питання, що виносяться слідчим у постанові про призначення судово-психологічної експертизи емоційних станів.
8. Запитання, рекомендовані для отримання інформації від свідків або потерпілих.
9. Питання, що стосуються екстремальних психічних станів, на які в змозі відповісти судово-психологічна експертиза.
10. Завдання судово-психологічної експертизи емоційних станів.

11. Основні функції та правове значення емоцій.
12. Види емоційних станів.
13. Порядок призначення судово-психологічної експертизи емоційних станів (стресу, фрустрації, фізіологічного афекту тощо).

Література для підготовки

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
6. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. №2 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>.
7. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 61 с.
8. Бедь В.В. Юридична психологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2005. 380 с.
9. Кобера А. В. Судово-психологічна експертиза як форма використання психологічних знань в юриспруденції. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Психологія і педагогіка. 2008. Вип. 11. С.93-99.
10. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.
11. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. 2-ге вид. перероб.і доп. Х.: Право, 2008. 240 с.
12. Юридична психологія: Підручник / Александров Д.О. та інші; за загальн. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.
13. Орбан-Лембрик Л.Е., Кошинець В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. Чернівці: Книги-XX, 2007. 448 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Обговорення теоретичних питань:
 - Стан афекту та його діагностичні критерії.
 - Стрес та його діагностичні критерії.
 - Фрустрація та її діагностичні критерії.
2. Заслуховування та обговорення рефератів.
- 3.. Робота у підгрупах. Вирішення задач.

Перша підгрупа - задача 1¹.

С-а обвинувачувалася в тому, що ... року о 15.30 у процесі сварки з чоловіком (який прийшов до дому в стані сп'яніння, пройшов на кухню по промитому полу у дуже брудних чоботах та ще й зразу поліз у бійку з дружиною) на ґрунті особистих неприязних відносин штовхнула його, а коли він упав, схопила сокирку для рубки м'яса (готувала обід і рубила м'ясо) і завдала 25 ударів у життєво-важливі органи (голову, шию, тулуб), унаслідок гострої крововтрати С-в помер. Підсудна С-а винною себе у вчиненні злочину визнала цілком і пояснила, що протягом спільного життя С-в зловживав спиртними напоями. У С-ва цей шлюб був другим, із першою дружиною в нього стосунки не склалися, став випивати, відбував покарання за крадіжку.

До другого шлюбу С-в закодувався, не пив, працював. Спочатку сім'я С-х жила добре, народилася дочка, але потім С-в став випивати, прогулювати роботу, через що його звільнили. Почалися запої, у знайомих провідників він скуповував пляшки, здавав, але в сім'ю гроші практично не давав, витрачав усе на випивку, став «розпускати руки». Бив дочку (був струс мозку, у дитини з'явилися страхи), бив дружину, ударом головою зламав їй у двох місцях перенісся (вона перенесла з цього приводу декілька пластичних операцій); продавав речі і меблі з будинку, у дочки в результаті побиття був струс мозку, жінка боялася його, але не йшла від нього, тому що він за це загрожував убити її.

У тверезому стані потерпілий був нормальною людиною, добре ставився до всіх, у п'яному стані до всіх приставав, особливо до дружини, мішав спати, при цьому С-ва його вчинки завжди покривала, не розповідала про нього нічого поганого, дізнатися про все можна було тільки від дочки. Сестра потерпілого характеризувала підсудну як добру, покладливу людину, гарну дружину і мати, сувору у вихованні дитини, добру господарку, яка любить чистоту і порядок. Родичі не розуміли, як могло таке статися. Розмови про розлучення заходили, але С-ва після скандалів і побиттів мирилася з чоловіком ... «вірила, що він заспокоїться і перестане пити», намагалася зберегти сім'ю, зверталася до міліції, чоловіка забирали на добу і випускали, після цього він напивався, бив дружину, погрожуючи, що уб'є за те, що вона його відправила в міліцію.

Питання:

Чи можна вважати дії С-вої. результатом фізіологічного чи патологічного афекту?

Чи був афективно високий ступінь емоційного збудження у С-вої на момент учинення злочину?

Чи могла С-ва під час скоєння злочину здійснювати контроль за своїми діями та передбачати наслідки своїх дій?

Друга підгрупа - задача 2².

Гр. Л. завдала ножове поранення своєму чоловіку, чим заподіяла йому тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили смерть потерпілого. Гр. Л. 1958 року народження, уродженка м. Х-ва (мала молодшу сестру). Вихованням дітей у сім'ї займалися батьки. У дитинстві серйозних хронічних захворювань не було. Травма була, коли потрапила під машину. У 8 років пішла в школу. Після закінчення 8-го класу перейшла учитися до вечірньої школи. У школі

¹ Задача 1 взята з лекції Маннапова К.Р. на тему: «Судово-психологічна експертиза обвинувачуваного».

² Задача 2 взята з лекції Маннапова К.Р. на тему: «Судово-психологічна експертиза обвинувачуваного».

займалася добре, подобалися уроки з літератури, англійської мови і математики, займалася спортом: гімнастикою, баскетболом, легкою атлетикою. Заміж вийшла рано, у 16 років (чоловік старший за віком), вийшла по любові.

Чоловік Л. працював шофером. У шлюбі народилася дочка, коли народилася дитина, стала працювати в дитячому саді нянькою. Взагалі працювала ще в ательє мод, на заводі. У 1978 р. Л. офіційно розлучилася з чоловіком, тому що він «жахливо» пив, бив без приводу, ревнував. Чоловік не хотів розлучатися, суд розлучив тільки за третім разом і хоча розлучили, папери про розлучення не одержували. То сходилися, то розходилися.

Жили в квартирі, що одержав чоловік, коли приватний будинок, де був прописаний чоловік, знесли. Часто ішла до своєї матері, але коли гр. Л. приходив миритися, обіцяв, що більше пити не буде, тоді поверталася. Після повернення додому до чоловіка через якийсь час усе продовжувалося, як і було. Жити продовжували в одній квартирі. Коли чоловік скандалив, ліз битися п'яний, викликала міліцію, тому що боялася його (за себе і за дочку), його заберуть, потім відпустять, дільничний говорив Л., що чоловіка потрібно лікувати. У бійці Л. намагався зробити боляче, кусав до крові.

Свідки і родичі підтверджували, що неодноразово бачили сліди побиття й укусів. Експертиза проведена після того, що трапилося, підтвердила показання Л. про одержання тілесних ушкоджень протягом тривалого часу. За місцем роботи і проживання Л. характеризувалася позитивно. Колектив підприємства в справі Л. висунув громадського захисника.

Чоловік Л. за місцем роботи характеризувався негативно: зловживав спиртними напоями, був на обліку в наркологічному диспансері з діагнозом хронічного алкоголізму, протягом тривалого часу до того, що трапилося, мав постійні порушення трудової дисципліни (прогули, позбавлявся прав на керування транспортом).

У свою квартиру Л. приходила рідко з метою: що-небудь пошити, поговорити по міждміському телефону з дочкою, відвідувала квартиру, щоб її не втратити. У момент того, що трапилося, Л. знаходилася на кухні, де готувала їжу, чистила ножем картоплю.

Чоловік, який прийшов, був у стані алкогольного сп'яніння. Він одразу почав ображати словом і дією: бив по обличчю, у груди, викручуючи їх і т.д., пригрозив «заколбасити». Л. було дуже боляче, свої відповідні дії (як ударила ніжем) пам'ятає погано, коли побачила кров, дуже злякалася і викликала швидку допомогу і міліцію.

Питання:

В якому емоційному стані знаходилася Л.?

Чи могла Л. контролювати власні дії під час скоєння злочину?

Третя підгрупа - задача 3³.

Громадянин Н., 1972 року народження, обвинувачується за ст. 116 КК України за убивство своєї дружини. На розгляд СПЕ винесено таке питання: чи знаходився Н. у момент учинення злочину в стані виниклого сильного душевного хвилювання (фізіологічного афекту)? З майбутньою дружиною Н. познайомився в 15 років. Дружба переросла в любов, через два роки оженився, оскільки дівчина завагітніла. Після повернення Н. з армії, народилася ще дитина. Весь цей час до 19... року жили в селі в батьків Н. Дружина не працювала в зв'язку з доглядом за дитиною. Тому що закрився завод і роботи в селі не було, у 19... році Н. із сім'єю переїхав до м. Харкова до батьків дружини. Дружині (А.) запропонували роботу офіціанткою в кафе. Н. був проти цієї роботи дружини, говорив їй, що в них двоє дітей, а робота потребує розкутої поведінки. З березня почалися скандали. Дружина говорила Н., що в неї є можливість мати машину, квартиру і що Н. їй цього не може дати. Через скандали Н. поїхав у село до батьків. У селі 8.03.19... р. Н. поламав ногу, його ображало, що дружина не дзвонила і не приїжджала. 4.04.19... р. Н. знову приїхав до м. Харкова вдень, дружина збиралася на день народження до співробітника (кухаря), сказала, що не знає, коли повернеться. При цьому дружина зняла обручку, коли Н. запитав чому, дружина відповіла, що каблучка їй натерла палець, це образило Н. З приводу стосунків, які склалися у сім'ї, дуже переживав, увесь час

³ Задача 3 взята з лекції Маннапова К.Р. «Судово-психологічна експертиза обвинувачуваного».

говорив на цю тему. Напередодні того, що трапилось, 7.04.19... р. Н. не дочекався дружину з роботи, хоча чекав і вночі. Сусід сказав, що бачив його дружину на базарі з хлопцем на червоних «Жигулях». Наступного дня Н. збирався в село. Навіщо поїхав у кафе толком не знає. У кафе поведився нормально. Далі зайшов у "підсобку" з дружиною. На його питання, де була дружина, вона відповіла, що з коханцем.

Далі Н. пам'ятає події погано, як ніж опинився в нього, пам'ятає погано і куди цей ніж дівся, і як вихопив його, як хапав інші ножі і завдавав собі удари ножами, зупинити його було неможливо. На навколишніх не 31 реагував, повзав навколо лежачої на підлозі дружини, обіймав, цілував, говорив, що любить її, жити не хоче.

Відповідно до акту судово-психіатричної експертизи Н. ознак психозу і слабоумства не виявляв, мав психопатичні риси. Результати обстеження показали, що інтелектуальний розвиток Н. відповідає отриманій освіті, професійному і життєвому досвіду. Мислення конкретно-практичного типу. Орієнтація в просторі і часі в нормі. Мовлення логічне і зв'язне. Емоційний фон - депресивний. Проба на продуктивність мислення виявила його ригідність (інертність протікання психічних процесів). У ситуації емоційної напруги, яка зростає, коли потрібно швидке переключення виниклого емоційного стану, ригідність мислення мішає здатності діяти адекватно ситуації. Обстеження характерологічних особливостей виявило такі акцентуації характеру: емотивна акцентуація, що виражається в підвищеній вразливості, чутливості; пов'язана з великою силою емоційних переживань, прикρόсті, нещастя переносяться представниками цього типу дуже важко, при цьому зростає можливість гострої афективної реакції, виникнення сильного душевного хвилювання; акцентуація збуджуваності - підвищена дратівливість; психоастенічність - знижений, депресивний фон настрою.

Питання:

Чи знаходився Н. на момент вчинення злочину в стані раптово виниклого сильного душевного хвилювання (фізіологічного афекту) у відповідь на образливі (для чоловіка) дії потерпілої? Обґрунтуйте.

4. Підбиття підсумків практичного заняття.

ТЕМА 4.

ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для опанування навчальним матеріалом

Підготуватися до відповіді на такі запитання:

- .. Експертиза індивідуально-психологічних особливостей.
- .. Основні експертні поняття щодо індивідуально-психологічних особливостей.
- .. Варіанти істотного впливу на кримінальні дії індивідуально-психологічних особливостей обвинувачених.
- .. Експертиза соціально-психологічних особливостей членів злочинної групи.

Індивідуальне теоретико-орієнтовне завдання

Підготувати реферат або мультимедійну презентацію з таких тем:

- «Судово-психологічна експертиза основних мотивів поведінки особи».
- «Особливості формулювання питань при призначенні судово-психологічної експертизи індивідуально-психологічних особливостей».
- «Кваліфікаційні вимоги до осіб, які хочуть стати судовими експертами».

Питання для контролю знань і вмінь

- 1.. Експертиза індивідуально-психологічних особливостей.
- 2.. Основні експертні поняття щодо індивідуально-психологічних особливостей.
- 3.. Варіанти істотного впливу індивідуально-психологічних особливостей обвинувачених на кримінальні дії.
- 4.. Кваліфікаційні вимоги до осіб, які можуть стати судовими експертами.
- 5.. Експертиза соціально-психологічних особливостей членів злочинної групи.
6. Судово-психологічна експертиза особистих властивостей, основних мотивів поведінки.
7. Особливості формулювання питань при призначенні судово-психологічної експертизи індивідуально-психологічних особливостей.
8. Об'єкт дослідження судово-психологічної експертизи індивідуально-психологічних особливостей підозрюваних.
9. Нормативно-правове регулювання призначення та проведення судово-психологічної експертизи індивідуально-психологічних особливостей.

Література для підготовки

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
6. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. №2 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>.
7. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 61 с.
8. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.
9. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. 2-ге вид. перероб.і доп. Х.: Право, 2008. 240 с.
10. Юридична психологія: Підручник / Александров Д.О. та інші; за загальн. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.
11. Орбан-Лембрик Л.Е., Кощинець В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. Чернівці: Книги-XX, 2007. 448 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

1. Обговорення теоретичних питань:
 - .. Експертиза індивідуально-психологічних особливостей.
 - .. Основні експертні поняття щодо індивідуально-психологічних особливостей.
 - .. Варіанти істотного впливу на кримінальні дії індивідуально-психологічних особливостей обвинувачених.
 - .. Експертиза соціально-психологічних особливостей членів злочинної групи.
2. Вирішення завдань⁴:

⁴Текст взято з Ухвали провадження № 1-кп/930/76/23 Єдиного державного реєстру судових рішень..
<https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/114435693/>

У кримінальному провадженні №12020020000000302 від 2 тому, що 24 серпня 2020 року близько 06 року. ОСОБА_4 знаходився в будинку АДРЕС_1, який належав ОСОБА_6, ІНФОРМАЦІЯ_1, куди прибув за невстановлених обставин.

У цей час у ОСОБА_4 виник умисел на заподіяння смерті ОСОБА_6, з метою реалізації якого ОСОБА_4, діючи умисно, усвідомлюючи громадську опасність своїх дій, передбачаючи наслідки у вигляді смерті та бажаючи їх настання, невстановленим плоским колючо-ріжучим предметом типу та гостре лезо, наніс ОСОБА_6 не менше шести ударів у ділянку грудної клітки та живота, спричинивши тілесні ушкодження, від яких ОСОБА_6 помер на місці.

Так, відповідно до висновку експерта № 782 від 25.09.2020 при судово-медичній експертизі трупа ОСОБА_6 виявлено множинні різані та колото-різані гострої масивної крововтрати та скупченням крові в навколосерцевій сумці з тампонадою серця (гемотампонада).

Смерть ОСОБА_6 настала від зазначених множинних різаних та колото-різаних проникаючих поранень грудної клітки, живота та верхніх кінцівок, зі пошкодженням м'яких тканин, внутрішніх органів та судин, що ускладнилося гострою масивною крововтратою та гемотампонадою серця.

Між зазначеними ушкодженнями, що належать до тяжких тілесних ушкоджень, як такі, що мають ознаки опасности для життя в момент спричинення, та смертю ОСОБА_6 є прямий причинний зв'язок.

Після цього ОСОБА_4 залишивши місце події та сховавши предмет, яким завдавав ударів ОСОБА_6.

За результатами досудового розслідування ОСОБА_4 обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 УК України, а саме в убивстві, тобто умисному протиправному заподіянні смерті іншій людині.

Відповідно до висновку судно-психіатричного експерта № 299 від 05.10.2020 ОСОБА_4 виявляє психічний розлад у вигляді розумової відсталості легкого ступеня з відхиленнями у поведінці (F70.8). Про це свідчать дані анамнезу про його відставання з раннього дитинства в розумовому розвитку від однолітків; притаманну йому емоційну нестійкість, конфліктність, що слугувало причиною для його спрямування на обстеження до психіатричної лікарні, звільнення від служби в армії з приводу легкої розумової відсталості.

У ході психіатричного обстеження у ОСОБА_4 виявлено емоційну нестійкість, неврівноваженість, конкретність мислення, обмеженість запасу загальноосвітніх знань, недорозвиненість інтелекту.

Водночас, в період години, до якої належить інкриміноване йому діяння (24.08.2020), ОСОБА_4 на хронічне психічне захворювання не страждав, перебуваючи поза будь-яким тимчасовим хворобливим розладом психічної діяльності.

Питання:

Чи могла усвідомлювати ОСОБА_4 свої дії та керувати ними в період часу, до якої належить інкриміноване їй діяння?

3. Заслуховування та обговорення рефератів.

4. Підбиття підсумків практичного заняття.

ТЕМА 5.
ПОСМЕРТНА СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для опанування навчальним матеріалом

Підготуватися до відповіді на такі запитання:

- Діагностика суїцидальної поведінки.
- Юридично значимої ситуації для судово-психологічної експертизи.
- Обмеження при виробництві судово-психологічної експертизи суїцидентів.

Індивідуальне теоретико-орієнтовне завдання

Підготувати реферат або мультимедійну презентацію з таких тем:

- «Основні завдання посмертної судово-психологічної експертизи».
- «Причинно-наслідковий зв'язок між діями обвинуваченого і виникненням і розвитком пресуїцидального психічного стану потерпілого».
- «Психологічний аналіз передсмертних записок».
- «Демонстративно-шантажна суїцидальна поведінка».
- «Етапи суїцидальної діяльності».
- «Причини, що ґрунтують суїцидальну поведінку».

Питання для контролю знань і вмінь

1. Діагностика суїцидальної поведінки.
2. Юридично значимої ситуації для судово-психологічної експертизи.
3. Обмеження при виробництві судово-психологічної експертизи суїцидентів
4. Основні завдання посмертної судово-психологічної експертизи.
5. Причинно-наслідковий зв'язок між діями обвинуваченого і виникненням і розвитком пресуїцидального психічного стану потерпілого.
6. Психологічний аналіз передсмертних записок.
7. Демонстративно-шантажна суїцидальна поведінка.
8. Етапи суїцидальної діяльності.
9. Причини, що ґрунтують суїцидальну поведінку.

Література для підготовки

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та

експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

6. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. №2 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>.

7. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології). Одеса: Фенікс, 2021. 61 с.

8. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.

9. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. 2-ге вид. перероб.і доп. Х.: Право, 2008. 240 с.

10. Юридична психологія: Підручник / Александров Д.О. та інші; за загальн. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.

11. Орбан-Лембрик Л.Е., Кощинець В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. Чернівці: Книги-XX, 2007. 448 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Обговорення теоретичних питань:
 - Діагностика суїцидальної поведінки.
 - Юридично значимої ситуації для судово-психологічної експертизи.
 - Обмеження при виробництві судово-психологічної експертизи суїцидентів.
2. Заслуховування та обговорення рефератів.
3. Обговорення «Заперечення щодо Акту посмертної комісійної судово-психіатричної експертизи».

Текст⁵

«...Заперечення щодо Акту посмертної комісійної судово-психіатричної експертизи

У провадженні Святошинського районного суду м. Києва знаходиться справа № 1111/11 за позовом Микулиненко М.М. до Корсунова З.П. про визнання договору недійсним, скасування державної реєстрації.

Ухвалою Святошинського районного суду м. Києва від 11 січня 2011 року у справі призначено посмертну судово-психіатричну експертизу, виконання якої доручено експертам Київського міського центру судово-психіатричної експертизи. На вирішення експертизи поставлено наступне запитання: «Чи міг Петренко Анатолій Григорович на момент укладання спадкового договору розуміти значення своїх дій та керувати ними?».

За наслідками проведеної експертизи комісією експертів 11 лютого 2011 року було складено Акт посмертної судово-психіатричної експертизи № 111.

Як вбачається з висновків зазначеного вище Акту, комісія експертів дійшла висновку, що Петренко А.Г. на момент укладання спірного договору за своїм психічним станом не міг

⁵ Текст заперечення щодо Акту посмертної комісійної судово-психіатричної експертизи взято зі сайту: <https://pravo.ua/articles/vozrazhenija-k-jekspertize/>

розуміти значення своїх дій та керувати ними.

Із зазначеними вище висновками посмертної судово-психіатричної експертизи не погоджуємося, вважаємо їх необ'єктивними, необґрунтованими та такими, що не відповідають дійсним обставинам справи, що пояснюється наступним.

1. Щодо необґрунтованості висновків експертизи, які містяться в Акті

Відповідно до пунктів 34, 35 Порядку проведення судово-психіатричної експертизи, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 8 жовтня 2001 року № 397 (Порядок), мотивувальна частина акту експертизи містить обґрунтоване пояснення даних про психічний стан особи та фактів, які встановлені та виявлені при дослідженні об'єктів експертизи. Висновок експертизи повинен бути обґрунтованим і містити відповіді на поставлені перед ним питання у межах його компетенції, мати конкретний характер.

Проте мотивувальна частина Акту № 111 від 11 лютого 2011 року зазначеним вимогам не відповідає.

Як вбачається з контексту наведених вище норм, окрім відповідей на поставлені перед експертизою питання, акт має містити й належне обґрунтування саме таких висновків експертів. У мотивувальній частині експерт (експерти) зобов'язаний обґрунтувати свою точку зору, описати логічний зв'язок, яким пов'язуються факти та висновки, наведені в акті.

При цьому слід зазначити, що мотивувальна частина акту має принципове та вирішальне значення, оскільки помилки експерта (експертів), які були допущені в мотивувальній частині, ставлять під сумнів і кінцевий висновок експертів.

Як вбачається з тексту наведеного вище Акту № 111 від 11 лютого 2011 року, мотивувальна частина даного документу містить лише хронологію подій, які мали місце в житті Петренка А.Г., із зазначенням його діагнозів у різні періоди часу.

Жодного пояснення та обґрунтування, яким саме чином те чи інше захворювання досліджуваного впливало на його психічний стан, у зв'язку з чим експерти дійшли висновку про неможливість останнім усвідомлювати свої дії та керувати ними, — не наведено. Мотивувальна частина не містить обґрунтувань та посилок на причинно-наслідковий зв'язок між наявною у досліджуваного хворобою та висновком експертів про неможливість останнім усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними.

Експертами також не зазначено, яка саме методика була використана ними під час проведення експертизи.

Звертаємо увагу суду на те, що експерти в кінці мотивувальної частини Акту посилаються на «наукову літературу», проте жодної інформації щодо характеру такої літератури, її пов'язаності з проведенням даної конкретної експертизи Акт не містить.

За таких обставин, зважаючи на вищевикладене, Акт № 111 від 11 лютого 2011 року не містить жодних аргументів (обґрунтувань, пояснень) щодо прийнятого комісією експертів висновку. Акт не містить жодних узагальнень дослідженого матеріалу, усунень протиріч, проведеного аналізу тощо. В свою чергу, Акт експертизи містить лише висновки комісії експертів без належного попереднього їх обґрунтування.

Зважаючи на порушення, на неповноту та необґрунтованість Акту посмертної судово-психіатричної експертизи, останній не може бути належним та допустимим доказом для прийняття рішення у справі. Враховуючи те, що експертною комісією належним чином не обґрунтовані експертні висновки, не надано відповідних узагальнень перебігу хвороб досліджуваного та їхнього впливу на його психіку і поведінку, не проведено аналізу його психічного стану в момент укладення спірного договору, не встановлено причинно-наслідкового зв'язку між хворобами досліджуваного та його можливістю усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними в момент укладення спірного договору, відсутність повного комплексного дослідження всіх необхідних обставин, вважаємо що Акт посмертної судово-психіатричної експертизи № 111 від 11 лютого 2011 року не може бути належним доказом у даній справі, а відтак не може бути взятим судом до уваги.

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтями 27, 58, 59, 60, 147 ЦПК України,

ПРОШУ:

Не брати до уваги Акт посмертної комісійної судово-психіатричної експертизи № 111 від 11 лютого 2011 року, підготовлений експертами Київського міського центру судово-

психіатричної експертизи».

Питання:

З тексту «Заперечення» визначте підстави на якими ґрунтується представник для того щоби суд «Не брав до уваги Акт посмертної комісійної судово-психіатричної експертизи № 111 від 11 лютого 2011 року, підготовлений експертами Київського міського центру судово-психіатричної експертизи».

4. Підбиття підсумків практичного заняття

ТЕМА 6.
СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЗДАТНОСТІ ПОТЕРПІЛОГО
ПО СТАТЕВИМ ЗЛОЧИНАМ РОЗУМІТИ ХАРАКТЕР І ЗНАЧЕННЯ
ЗДІЙСНЮВАНИХ З НИМ ДІЙ АБО ЧИНИТИ ОПІР

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для опанування навчальним матеріалом

Підготуватися до відповіді на такі запитання:

- Кримінально-правове значення судово-психологічної експертизи здатності потерпілих розуміти характер і значення скоєних із нею насильницьких сексуальних дій або чинити опір.
- Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.

Індивідуальне теоретико-орієнтовне завдання

Підготувати реферат або мультимедійну презентацію з таких тем:

- «Вплив індивідуально-психологічних особливостей на здатність потерпілої чинити опір».
- «Психологічні фактори, що впливають на здатність потерпілої розуміти сексуальну спрямованість і соціальне значення скоєних з нею насильницьких дій».
- «Основні компоненти збереження здатності потерпілих до розуміння характеру і значення скоєних із нею дій».
- «Безпорадний стан потерпілої особи та особливості його урахування під час судово-психологічної експертизи».
- «Кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи».

Питання для контролю знань і вмінь

1. Кримінально-правове значення судово-психологічної експертизи здатності потерпілих розуміти характер і значення скоєних із нею насильницьких сексуальних дій або чинити опір.
2. Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.
3. Вплив індивідуально-психологічних особливостей на здатність потерпілої чинити опір.
4. Психологічні фактори, що впливають на здатність потерпілої розуміти сексуальну спрямованість і соціальне значення скоєних з нею насильницьких дій.
5. Основні компоненти збереження здатності потерпілих до розуміння характеру і значення скоєних із нею дій.
6. Безпорадний стан потерпілої особи та особливості його урахування під час судово-психологічної експертизи.

7. Кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Література для підготовки

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
6. Акімова Л. Н. Психология сексуальности / Л. Н. Акімова - Одесса: СМІЛ, 2005. - 198 с
7. Закалик Г. М. Психологічна та кримінологічна сексологія: навч. посібник для студентів ЗВО ЗВО / Г. М. Закалик, Ю. М. Терлецька, Н. М. Шувар. – Львів: Львівська політехніка, 2018. – 348 с.
8. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. посібник / О.О. Дудоров; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Сєвєродонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. – 92 с.
9. The French Penal Code.
URL: https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf.

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Обговорення теоретичних питань:
 - Кримінально-правове значення судово-психологічної експертизи здатності потерпілих розуміти характер і значення скоєних із нею насильницьких сексуальних дій або чинити опір.
 - Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.
2. Заслуховування та обговорення рефератів.
3. Підбиття підсумків практичного заняття

ТЕМА 7.
КОМПЛЕКСНА СУДОВА ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНА
ЕКСПЕРТИЗА ОБМЕЖЕНОЇ ОСУДНОСТІ ОБВИНУВАЧЕНОГО

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для опанування навчальним матеріалом

Підготуватися до відповіді на такі запитання:

- Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.
- Критерії експертної діагностики обмеження здатності обвинуваченого до усвідомлення і регуляції своїх дій.
- Варіанти обмеженої осудності обвинувачених в кримінально-агресивних діях.
- Критерії призначення примусових заходів медичного характеру.

Індивідуальне теоретико-орієнтовне завдання

Підготувати реферат або мультимедійну презентацію з таких тем:

- «Особливості кримінальної агресії в стані декомпенсації».
- «Особливості агресії, під впливом алкогольного сп'яніння».
- «Особливості кримінальної агресії під груповим впливом».
- «Особливості кримінальної агресії як результату неадекватної оцінки ситуації».
- «Особливості відстроченої кримінальної агресії».
- «Кримінально-агресивні дії, що здійснюються під впливом емоційного збудження та алкогольного сп'яніння в психотравмуючій ситуації».

Питання для контролю знань і вмінь

1. Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.
2. Критерії експертної діагностики обмеження здатності обвинуваченого до усвідомлення і регуляції своїх дій.
3. Варіанти обмеженої осудності обвинувачених в кримінально-агресивних діях.
4. Критерії призначення примусових заходів медичного характеру.
5. Особливості кримінальної агресії в стані декомпенсації.
6. Особливості агресії, під впливом алкогольного сп'яніння.
7. Особливості кримінальної агресії під груповим впливом.
8. Особливості кримінальної агресії як результату неадекватної оцінки ситуації.
9. Особливості відстроченої кримінальної агресії.
10. Кримінально-агресивні дії, що здійснюються під впливом емоційного збудження та алкогольного сп'яніння в психотравмуючій ситуації.

Література для підготовки

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
6. Арешонков В.В. Проблеми призначення та проведення комплексних експертиз під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень. Юридична психологія. 2015. № 1. С. 90–100.
7. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.
8. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. 2-ге вид. перероб.і доп. Х.: Право, 2008. 240 с.
9. Сімакова-Єфремян Е.Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика: монографія. Харків: Право, 2016. 456 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Обговорення теоретичних питань:
 - Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.
 - Критерії експертної діагностики обмеження здатності обвинуваченого до усвідомлення і регуляції своїх дій.
 - Варіанти обмеженої осудності обвинувачених в кримінально-агресивних діях.
 - Критерії призначення примусових заходів медичного характеру.
2. Заслуховування та обговорення рефератів.
3. Підбиття підсумків практичного заняття

ТЕМА 8.
КОМПЛЕКСНА СУДОВА ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНА
ЕКСПЕРТИЗА ПСИХІЧНОГО СТАНУ МАТЕРІ, ОБВИНУВАЧЕНОЇ У
ВБИВСТВІ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для опанування навчальним матеріалом

Підготуватися до відповіді на такі запитання:

- Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.
- Алгоритм комплексної судової психолого-психіатричної експертизи психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.
- Варіанти експертної оцінки психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.

Індивідуальне теоретико-орієнтовне завдання

Підготувати реферат або мультимедійну презентацію з таких тем:

- «Юридична кваліфікація психотравмуючої ситуації для матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини».
- «Психічні розлади, що не виключають осудності матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини».
- «Відсутність підвищеного емоційного напруження у психічно здоровій матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини».

Питання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

1. Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.
2. Алгоритм комплексної судової психолого-психіатричної експертизи психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.
3. Варіанти експертної оцінки психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.
4. Юридична кваліфікація психотравмуючої ситуації для матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.
5. Психічні розлади, що не виключають осудності матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.
6. Відсутність підвищеного емоційного напруження у психічно здоровій матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.

Література для підготовки

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>

4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

6. Рішення Європейського суду з прав людини «E. v. The republic of Moldova» («I.E. проти Республіки Молдови». Заява № 45422/13). URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-202526%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-202526%22]})

7. Даниленко А.В. Окремі аспекти призначення комплексної психолого-психіатричної експертизи у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх відповідно до положень нового КПК України. Право і безпека. 2013. Вип. № 3 (50). С. 68–72.

8. Камінська О. Проведення комплексної психолого-психіатричної та психологічної експертизи неповнолітнього під час дізнання. URL: <https://kelmczasopisma.com/viewpdf/1951>

9. Копанчук В.О. Участь захисника у проведенні судових експертиз як невід’ємний складник реалізації засад кримінального провадження (на прикладі судово-психологічної експертизи). URL: <http://www.apdp.in.ua/v91/13.pdf>

10. Корнієнко М.В. Нормативно-правове регулювання протидії насильству стосовно дітей. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Юридичні науки. Т. 30 (69) № 4, 2019. С 135 –141

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Обговорення теоретичних питань:
 - Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.
 - Алгоритм комплексної судової психолого-психіатричної експертизи психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.
 - Варіанти експертної оцінки психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.
2. Заслуховування та обговорення рефератів.
3. Підбиття підсумків практичного заняття.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Історія розвитку судово-психологічної та комплексної судової психолого-психіатричної експертизи.
2. Загальні положення проведення судових експертиз.
3. Предмет судово-психологічної експертизи.
4. Стадії судово-психологічної експертизи.
5. Методологічна основа судово-психологічної експертизи.
6. Права, обов'язки та відповідальність експерта.
7. Організація проведення експертиз (досліджень) та оформлення їх результатів
8. Права, обов'язки та відповідальність експерта.
9. Організація проведення експертиз (досліджень) та оформлення їх результатів.
10. Методи судово-психологічних експертиз.
11. Нормативно-правове регулювання порядку проведення судових експертиз.
12. Структура висновку експерта.
13. Використання спеціальних психологічних знань під час здійснення судових експертиз.
14. Види судових експертиз.
15. Види судово-психологічних експертиз.
16. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи в кримінальному процесі.
17. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи стосовно неповнолітніх.
18. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі комплексної судової психолого-психіатричної експертизи стосовно психічного стану особи, яка покінчила життя самогубством.
19. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи щодо потерпілих, у тому числі у справах про статеві злочини.
20. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи у справах про відшкодування моральної шкоди.
21. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи про визнання недійсними угод.
22. Орієнтовний перелік вирішуваних питань у процесі судово-психологічної експертизи про право на виховання дітей.
23. Перелік документів, необхідних для проведення психологічної експертизи.
24. Психологічна експертиза у кримінальному процесі.
25. Психологічна експертиза у цивільному процесі.
26. Предметні види судово-психологічної експертизи.

27. Психофізіологічне дослідження із застосуванням поліграфа.
28. Межі компетенції судово-психологічної експертизи.
29. Стан афекту та його діагностичні критерії.
30. Стрес та його діагностичні критерії.
31. Фрустрація та її діагностичні критерії.
32. Вплив стресу на протиправну поведінку людини.
33. Різновиди афекту.
34. Механізми виникнення афекту.
35. Типові питання, що виносяться слідчим у постанові про призначення СПЕ емоційних станів.
36. Запитання, рекомендовані для отримання інформації від свідків або потерпілих.
37. Питання, що стосуються екстремальних психічних станів, на які в змозі відповісти судово-психологічна експертиза.
38. Завдання судово-психологічної експертизи емоційних станів.
39. Порядок призначення судово-психологічної експертизи емоційних станів (стресу, фрустрації, фізіологічного афекту тощо).
40. Експертиза індивідуально-психологічних особливостей.
41. Основні експертні поняття щодо індивідуально-психологічних особливостей.
42. Варіанти істотного впливу індивідуально-психологічних особливостей обвинувачених на кримінальні дії.
43. Кваліфікаційні вимоги до осіб, які можуть стати судовими експертами.
44. Експертиза соціально-психологічних особливостей членів злочинної групи.
45. Судово-психологічна експертиза особистих властивостей, основних мотивів поведінки.
46. Особливості формулювання питань при призначенні судово-психологічної експертизи індивідуально-психологічних особливостей.
47. Об'єкт дослідження судово-психологічної експертизи індивідуально-психологічних особливостей підозрюваних.
48. Нормативно-правове регулювання призначення та проведення судово-психологічної експертизи індивідуально-психологічних особливостей.
49. Діагностика суїцидальної поведінки.
50. Юридично значимої ситуації для судово-психологічної експертизи.
51. Обмеження при виробництві судово-психологічної експертизи суїцидентів
52. Основні завдання посмертної судово-психологічної експертизи.
53. Причинно-наслідковий зв'язок між діями обвинуваченого і виникненням і розвитком пресуїцидального психічного стану потерпілого.
54. Психологічний аналіз передсмертних записок.
55. Демонстративно-шантажна суїцидальна поведінка.
56. Етапи суїцидальної діяльності.
57. Причини, що ґрунтують суїцидальну поведінку.
58. Кримінально-правове значення судово-психологічної експертизи здатності потерпілих розуміти характер і значення скоєних із нею насильницьких

сексуальних дій або чинити опір.

59. Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.

60. Вплив індивідуально-психологічних особливостей на здатність потерпілої чинити опір.

61. Психологічні фактори, що впливають на здатність потерпілої розуміти сексуальну спрямованість і соціальне значення скоєних з нею насильницьких дій.

62. Основні компоненти збереження здатності потерпілих до розуміння характеру і значення скоєних із нею дій.

63. Безпорадний стан потерпілої особи та особливості його урахування під час СПЕ.

64. Кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

65. Питання для контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти:

66. Питання органу або особи, що призначає експертизу. Основні експертні поняття.

67. Критерії експертної діагностики обмеження здатності обвинуваченого до усвідомлення і регуляції своїх дій.

68. Варіанти обмеженої осудності обвинувачених в кримінально-агресивних діях.

69. Критерії призначення примусових заходів медичного характеру.

70. Особливості кримінальної агресії в стані декомпенсації.

71. Особливості агресії, під впливом алкогольного сп'яніння.

72. Особливості кримінальної агресії під груповим впливом.

73. Особливості кримінальної агресії як результату неадекватної оцінки ситуації.

74. Особливості відстроченої кримінальної агресії.

75. Кримінально-агресивні дії, що здійснюються під впливом емоційного збудження та алкогольного сп'яніння в психотравмуючій ситуації.

76. Алгоритм комплексної судової психолого-психіатричної експертизи психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.

77. Варіанти експертної оцінки психічного стану матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.

78. Юридична кваліфікація психотравмуючої ситуації для матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.

79. Психічні розлади, що не виключають осудності матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.

80. Відсутність підвищеного емоційного напруження у психічно здоровій матері, обвинуваченої у вбивстві новонародженої дитини.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

Список основних джерел

1. Крюкова М.А., Єлховський І.В. Судово-психологічна експертиза (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології) / М.А. Крюкова – Одеса: Фенікс, 2021. – 61 с.
2. . Мотлях О. І., Іщенко Т. В. Специфіка призначення судово-психіатричних експертиз у розслідуванні домашнього насильства. Порівняльно-аналітичне право. 2020. № 2. С. 212–215.
3. Психологічна експертиза дитячо-батьківських відносин. 2024. URL: <https://nise.com.ua/psihologichna-ekspertiza-dityacho-batkivskih-vidnosin>
4. Судово-психологічна експертиза 2024. URL: <http://ondise.minjust.gov.ua/sudovo-psixologichna-ekspertiza/>
5. The French Penal Code.
URL: https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf.
6. German Criminal Code.
URL: https://www.legislationline.org/download/id/6115/file/Germany_CC_am2013_en.pdf.

Список допоміжних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 №2431-III. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/conv#n976>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, затв. Наказом МВС України від 17 липня 2017 року № 591. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17/>.
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5 (у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 26 грудня 2012 року № 1950/5). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>.
5. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
6. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. №2 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>.
7. Акімова Л. Н. Психология сексуальности / Л. Н. Акімова - Одесса: СМІЛ, 2005. - 198 с

8. Арешонков В.В. Проблеми призначення та проведення комплексних експертиз під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень. Юридична психологія. 2015. № 1. С. 90–100.

9. Бедь В.В. Юридична психологія: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2005. 380 с.

10. Закалик Г. М. Психологічна та кримінологічна сексологія: навч. посібник для студентів ЗВО ЗВО / Г. М. Закалик, Ю. М. Терлецька, Н. М. Шувар. – Львів: Львівська політехніка, 2018. – 348 с.

11. Даниленко А.В. Окремі аспекти призначення комплексної психолого-психіатричної експертизи у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх відповідно до положень нового КПК України. Право і безпека. 2013. Вип. № 3 (50). С. 68–72.

12. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. poradnik / О.О. Дудоров; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. – 92 с.

13. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи: Монографія. Харків: Титул, 2007. 244 с.

14. Ємець Ю.І. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх у кримінальному провадженні: теоретичний аналіз. Юридична психологія. 2015. № 2. С. 214–222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2015_2_21.

15. Камінська О. Проведення комплексної психолого-психіатричної та психологічної експертизи неповнолітнього під час дізнання. URL: <https://kelmczasopisma.com/viewpdf/1951>

16. Кобера А. В. Судово-психологічна експертиза як форма використання психологічних знань в юриспруденції. Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Психологія і педагогіка. 2008. Вип. 11. С.93-99.

17. Копанчук В.О. Участь захисника у проведенні судових експертиз як невід’ємний складник реалізації засад кримінального провадження (на прикладі судово-психологічної експертизи). URL: <http://www.apdp.in.ua/v91/13.pdf>

18. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. 2-ге вид. перероб.і доп. Х.: Право, 2008. 240 с.

19. Корнієнко М.В. Нормативно-правове регулювання протидії насильству стосовно дітей. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Юридичні науки. Т. 30 (69) № 4, 2019. С 135 –141

20. Орбан-Лембрик Л.Е., Кощинець В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник. Чернівці: Книги-XX, 2007. 448 с.

21. Перлін С. Співвідношення судової експертизи та експертного дослідження в діяльності Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 283–287.

22. Рішення Європейського суду з прав людини «Е. v. The republic of Moldova» («І.Е. проти Республіки Молдови». Заява № 45422/13). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-202526%22%7D>

23. Січковська І.В. Проблемні питання комплексної психолого-психіатричної експертизи неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених. URL: <https://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-4-2020/part%201/35.pdf>

24. Сімакова-Єфремян Е.Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика: монографія. Харків: Право, 2016. 456 с.

25. Ярош О.В. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх обвинувачуваних за агресивні злочини: автореф. Дис. канд. психол. наук: 19.00.06. Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Харків, 2008. 20 с. URL: <https://cutt.ly/Dnlg9Yo> (дата звернення: 31.05.2023).

26. Юридична психологія: Підручник / Александров Д.О. та інші; за загальн. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. К.: КНТ, 2007. 360 с.

Ресурси відкритого доступу

- <http://inmeds.com.ua/> – веб-ресурс «Єдиний медичний простір»;
- <http://library.law.yale.edu/> – Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету;
- <http://mon.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України;
- <https://www.nuozu.edu.ua/#gsc.tab=0> – офіційний сайт Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика;
- <http://www.library.univ.kiev.ua> – Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
- <https://moz.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України;
- <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;
- <http://www.who.int/> – офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я.
- <https://www.apa.org> - American Psychological Association (APA).
- <https://www.efpa.eu> - European Federation of Psychologists' Associations.
- <https://iaapsy.org> - International Association of Applied Psychology.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Олена Миколаївна Цільмак

Людмила Валентинівна Кузнецова

ОСНОВИ СУДОВО-ПСИХОЛОГІСНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
методичні рекомендації з підготовки до практичних занять

Електронне видання

В авторській редакції